

LES PROCLAMES DE SOBIRANIA DE CATALUNYA (1640-1939)

Adrià Cases i Ibáñez
Oriol Junqueras i Vies
Albert Botran i Pahissa

SUMARI

Quan n'aprendrem?	7
A tall d'introducció	11
La revolució de 1640	15
Un cop d'ull a l'Europa del període	16
La confrontació de dos models econòmics	17
La qüestió del bandolerisme	17
Els allotjaments	19
La <i>Unión de Armas</i> i les Corts inconcluses de 1626 i 1632	21
La campanya de Salses	23
De la revolta social a la "guerra de Separació"	23
Epíleg	25
La resistència de Barcelona 1713-1714	31
L'herència de Carles II i l'entronització de Felip V	32
De la Gran Aliança de l'Haia al pacte de Gènova	33
El canvi de fidelitats... de Felip V a Carles III	34
La guerra s'accelera. Les campanyes de 1706	35
D'Almansa a Brihuega i Villaviciosa	36
La dissort internacional de Catalunya	37
La gran decisió	39
Conclusions	42
La Junta Superior de Catalunya contra el Francès (1808-1814)	47
El naixement de la Junta Superior de Catalunya	47
La mobilització militar	49
L'evolució del conflicte	51
La "Catalunya napoleònica"	52
L'experiment de Cadis	54
El desenllaç final	56
Epíleg	56

L'Estat català de 1873	61
Els ideals de república i federació	62
Els federals catalans i la jove República	65
El 9 de març de 1873	67
Conclusions	69
La República Catalana de 1931	73
Federals i separatistes	73
Tres dies de República Catalana	76
Les reaccions a la República Catalana	82
La Catalunya republicana i autònoma	84
Cloenda	87
El 6 d'octubre de 1934	89
La jove Generalitat i la conflictivitat social	90
Deu hores d'Estat català	93
De la repressió al Front d'Esquerres	99
Conclusions	101
Guerra i revolució (1936-1939)	107
El <i>alzamiento</i> a Barcelona	108
L'ambient revolucionari als carrers de Barcelona	109
El Comitè Central de Milícies Antifeixistes i les patrulles de control	111
Govern d'unitat i dissolució del Comitè Central de Milícies Antifeixistes	113
L'assumpció de competències	114
Economia i finances	115
Defensa	117
Les conseqüències dels fets de Maig de 1937	117
Barcelona, capital de la República Espanyola	119
Repercussions diplomàtiques del nou "cas dels catalans"	121
Els darrers dies de la Catalunya republicana	122

QUAN N'APENDREM?

EN ELS INICIS de l'època contemporània, quan les tropes napoleòniques passejaven pel nostre país i per quasi tota Europa, alguns catalans van pensar que havia arribat l'hora de refundar Espanya. Alguns anys abans, quan encara eren petits, tots ells havien sentit les terribles històries sobre la guerra de Successió, que les seves àvies els havien explicat al voltant de la llar de foc.

Llavors, però, havia passat el temps. D'aquelles àvies ja feia molt que no en quedava pas cap; totes elles havien passat comptes amb la mort. Els seus néts s'havien fet grans i demostraven el seu valor enfrontant-se a l'exèrcit més poderós del continent. De tant matar francesos van començar a oblidar que els governs espanyols eren francament pitjors.

Desesperats enmig de la lluita contra els napoleònics, els catalans van preferir oblidar tots els greuges que els havien fet els espanyols. Els catalans estaven decidits a refundar Espanya i justificaven aquest desig inventant tota mena d'excuses per oblidar les malifetes que els havien infligit els soldats i els funcionaris espanyols.

Al cap i a la fi, "Felip V era més francès que espanyol" es devien dir els uns als altres. I l'ocupació militar posterior i la imposició del cadastre, potser era millor oblidar-les... "De fet, no podem estar sempre recordant el passat", devien pensar.

És clar que també hi havia hagut les arbitrietats dels capitans generals al llarg de tot el segle XVIII i que la prohibició de comerciar amb Amèrica s'havia perllongat durant massa dècades, "però, segurament, tot plegat devia ser una fosca conseqüència més de les escasses llums de la Il·lustració espanyola... i no pas de la l'animadversió contra els catalans". No hi feia res que la sempre tosuda realitat els desmentís. Sens dubte, tenien tota la raó del món a denunciar la poca racionalitat del racionalisme espanyol; però, en el fons, preferien oblidar que les arbitrietats militars i les prohibicions comercials no s'havien produït a l'atzar sobre la geografia ibèrica, sinó que s'havien concentrat amb especial fruïció a Catalunya.

Tan generosos com sempre, els catalans de principis del segle XIX atribuïen totes les culpes a l'absolutisme i, d'aquesta manera, l'espanyolisme en quedava absolt. Els liberals espanyols juraven, un i altre cop, que en arribar una nova monarquia liberal, els catalans veurien satisfetes totes les seves legítimes aspiracions. Asseguraven, a tort i a dret, que el problema de Catalunya no era pas la nova Espanya, sinó el vell absolutisme. I, per tant, els catalans només seríem fe-

liços quan –vessant la nostra sang– ens guanyéssim el dret de ser uns espanyols liberals.

I el cert és que ens hi vam esforçar tant com vam poder, lluitant contra els francesos fins el 1814, protagonitzant tants *pronunciamientos* liberals com vam saber, defensant la *Constitución* espanyola enfront dels Cent Mil Fills de Sant Lluís (1823)... I quan per fi els espanyols van poder ser liberals van agrair-nos ho esquarterant el nostre país en províncies (1833), frustrant les justes aspiracions dels nostres pagesos sobre la propietat de la terra (1837), reprimint amb brutalitat les primeres demandes dels obrers industrials (1837) i asfixiant els nostres comerciants i fabricants (1842).

Tan ingenus com sempre, abans d'acceptar la senzilla realitat que els espanyols no ens estimen, vam preferir donar la culpa als carlins. Així, els nostres joves van passar per l'escorxador de la interminable “guerra dels Set Anys” (1833-1840).

I quan la contesa militar va acabar, en lloc de conformar-nos amb l'evidència que no ens volen com a espanyols, vam donar la culpa de la pervivència dels nostres mals a la reina regent Maria Cristina. De fet, els militars *progresistas* de l'època ens juraven i perjuraven que ells sí que ens estimaven... que la culpa de totes les injustícies era dels *liberales moderados* espanyols. I, evidentment, no pas perquè fossin espanyols, sinó perquè eren *moderados*. Tant és així que, quan manessin els *progresistas*, tot canviaria. I nosaltres podríem deixar de ser uns simples catalans per experimentar la glòria de ser uns espanyols progressistes.

Dit i fet. Els mateixos catalans (que no feia pas gaire que havien derrotat els carlins per donar el poder als moderats) sortien al carrer per expulsar els moderats i substituir-los pels progressistes. I quan aquests van arribar al govern, van expressar-nos la seva solidaritat progressista bombardejant la ciutat de Barcelona tantes vegades com van poder. Els noms dels generals són prou coneguts: Espartero (1842), Prim (1843), Zapatero (1855)... El que potser no recordem tan sovint és que els canons sempre eren espanyols i els morts sempre eren catalans. I tot això sense comptar l'estat de setge quasi permanent imposat sobre el nostre país, o la terrible guerra dirigida pel general Pavía contra carlins i republicans (1846-1849).

Ara podria semblar prou evident que l'absolutisme espanyol, el liberalisme moderat espanyol i el progressisme espanyol tenien dos elements en comú. En primer lloc, que no hi havia cap dubte que eren espanyols, i en segon terme, que compartien un gust malaltís per bombardejar i afusellar catalans.

Tot i així, però, els catalans encara no havien après la terrible lliçó de la història. En lloc d'adonar-se que l'absolutisme, el moderantisme i el progressisme espanyols eren perniciosos per a Catalunya precisament perquè eren espanyols, aquells catalans van preferir arribar a la conclusió que l'origen de tots els mals no era l'espanyolisme, sinó la monarquia. El problema no era que els

absolutistes, els moderats i els progressistes fossin espanyols, sinó que eren monàrquics. Fins al punt que els mateixos generals que, pocs anys abans, s'havien anat rellevant els uns als altres a l'hora de bombardejar-nos, ens asseguraven que tot canviaria quan expulséssim Isabel II del poder.

I, com sempre, en lloc de proclamar una república catalana per a nosaltres mateixos, vam preferir regalar-ne una als espanyols. I vam tornar a sortir al carrer, i ens van tornar a afusellar. I els nostres amics progressistes espanyols van deixar que els seus col·legues conservadors ens ofeguessin en sang. Fins que els mateixos generals progressistes espanyols van decidir expulsar la reina amb un cop d'estat (1868). Tenint en compte que ens havien dit que el seu objectiu era expulsar la reina, nosaltres vam sortir al carrer per celebrar la república, però ens vam trobar que ells canviaven una reina (Isabel) per un rei (Amadeu). I quan nosaltres vam expressar la nostra sorpresa, van afusellar uns quants dels sorpresos més sorollosos (1869). I quan vam dir que no volíem anar a Cuba a matar cubans, els sempre progressistes espanyols ens van tornar a afusellar (1870) en nom de la imprescindible solidaritat dels pobles hispànics, perquè –ja que ells decideixen matar-se amb algú– el mínim que podem fer és posar els morts nosaltres.

De fet, aquestes són les notes d'una vella cançó que ja havia entonat el comte duc d'Olivares a la primera meitat del segle XVII, quan ens va intentar imposar la *Unión de Armas* (1626 i 1632), poc temps abans d'envair-nos amb un exèrcit de gairebé quaranta mil soldats, a l'inici de la guerra dels Segadors (1640).

En realitat, les melodies que ens canten els espanyols sempre tenen un desagradable regust ranci, una flaire de florit i un aspecte caspós. I quan intenten entonar-ne alguna de nova, no se n'acaben de sortir. Tant és així que, ben aviat, Amadeu I es va fastiguejar tant d'Espanya que va preferir abdicar i tornar a Itàlia (1872). Tota una demostració del fet que no paga la pena ser espanyol ni tan sols en el cas que et proclamïn rei, i molt menys si només et volen per pagar els seus impostos. Malgrat la lliçó d'aquell italià extraordinari, en lloc de marxar d'Espanya tal com havia fet ell, els catalans vam preferir quedar-nos-hi per proclamar-hi una república (1873). En altres paraules, intentàvem –un cop més– encabir-nos a nosaltres mateixos dins d'una Espanya que mai no ens ha volgut. Fins al punt que, en veure una República Espanyola plena de ministres catalans, els espanyols van decidir fer-se *cantonalistes*. És a dir, abans desintegrats que manats per catalans. De fet, els espanyols prefereixen deixar de ser espanyols, abans d'acceptar que els catalans també ho siguem.

De tal manera que, malgrat tots els nostres esforços per salvar-la, aquella primera República Espanyola va fracassar. I els espanyols van celebrar amb entusiasme la restauració de la vella monarquia borbònica espanyola, ja que almenys no hi havia cap risc que fos gens catalana.

I tot va tornar a començar. I vam tornar a lluitar contra la mateixa monarquia que ja havia tingut tan insignes predecessors, com Felip V, Ferran VII o

Isabel II... I ens van tornar a enviar a les seves guerres en terres llunyanes (tant a Cuba com al Marroc). I quan vam dir que no volíem anar a morir a les seves guerres, ens van tornar a bombardejar (1909) o ens van fer un cop d'estat (1923). I quan ens vam queixar per qualsevol altra raó, ens van tornar a reprimir (1917, 1919...).

Malgrat tot, encara vam continuar volent ser espanyols. I ells ens van tornar a mentir. Així, el 1931, ens van dir que entenien que estiguéssim decebut amb Espanya, però que, ara, tot canviaria... que el mal dels absolutistes espanyols, dels moderats espanyols, dels progressistes espanyols, dels conservadors espanyols, dels liberals espanyols i dels republicans radicals espanyols no era l'espanyolitat, sinó l'absolutisme, el moderantisme, el progressisme, el conservadorisme, el liberalisme i el republicanisme radical. I que, finalment, tot estava a punt de canviar perquè ara sí que eren republicans i demòcrates de debò i que –a sobre– tenien *talante*. Per tant, nosaltres havíem de renunciar a la República Catalana que –per fi– havíem proclamat, i que, si ho fèiem, no sols ens estalviaríem que “el sempre espanyol” exèrcit espanyol ens bombardegés i ens afu-sellés, sinó que –a més– ens aprovarien l'estatut que sortís de Catalunya, perquè era ben clar que ells eren uns demòcrates amb *talante*.

I un cop més, ens van mentir. L'estatut aprovat per les Corts republicanes espanyoles el setembre de 1932 no s'assemblava gens a l'aprovat per referèndum del poble de Catalunya el 1931. A més, ens el van continuar retallant al *Tribunal de Garantías Constitucionales* i en van suspendre l'aplicació (octubre de 1934), el Govern de la República se'l va passar pel folre (maig de 1937) i els franquistes el van derogar en entrar a Lleida (abril de 1938).

Des d'aleshores, els catalans continuem esforçant-nos per ser espanyols. Un cop rere un altre, ens empassem les promeses que diuen que finalment tot canviarà. I continuem combregant amb rodes de molí. Ells ens fan passar bou per bèstia grossa i nosaltres hi posem les banyes (tant les del bou com les del cornut). I a sobre, paguem el beure.

Oriol Junqueras i Vies